Droppa György

A biológiai sokféleség az érték

Előszó

Akkumulátorgyártáshoz használt mérgező oldószert találtak a gödi kutak vizében. A GödÉrt egyesület tagjai gyűjtötték össze a pénzt, hogy egy akkreditált laboratóriummal rendelkező független céget bízzanak meg a vizsgálatok elvégzésével. A toxikus hatású lítiumos vegyületekből és a szintén mérgező NMP-ből évente több tízezer tonnányit használ fel a gödi gyár, ezért a GödÉrt egyesület – a normál vizsgálatok vízkomponensein kívül – ezen anyagoknak bevizsgálását kérte. A mintavételre három, egymástól távol lévő kutat jelöltek ki Alsógödön és az Oázis lakóparkban; ezek a kutak a gödi Samsung gyártól több mint egy kilométerre voltak. Az egyesület kiperelte hatósági iratokat, és több mint ezeroldalnyi dokumentumot kaptak, melyek semmilyen hatósági vizsgálatról szóló érdemi információt nem tartalmaztak. A dokumentumokból az a döbbenetes dolog derült ki, hogy a gyár területén lévő monitoring-kútból 2016 óta egyszer sem vettek vízmintát, és semmilyen mérési jegyzőkönyv nem készült. A kút, kutak, a gyárépítés során „eltűntek." Miután építési területen álltak, és a helyszínen gyárépület létesült, azokat betemették – hangzott el a bírósági tárgyaláson, valamint az NMP-szennyezésről szóló lakossági fórumon. Új monitoringkutat viszont nem kellett létesíteni, a környezetvédelmi hatóság ezt nem rendelte el. A vízügyi hatóság pedig csak a csapadéktározókhoz írt elő vizsgálatokat; így talaj- és vízmonitoringot kizárólag a tározók környezetében végeztek 0,5 – 1 méter mélyen.

A Samsung SDI gödi gyára 2019 és 2022 között rendkívül nagy mennyiségű, 88 tonna mérgező hatású oldószert bocsátott ki a levegőbe. Az üzemre kirótt munkavédelmi bírságok dokumentumai szerint a gyár dolgozói éveken át rákkeltő nehézfémek fokozott terhelésének voltak kitéve. Az Átlátszó által megszerzett légszennyezettségi adatok alapján Göd levegőjét jelentős mértékben terheli az akkugyár működése, a széndioxid mennyisége például a 2018-as évhez képest a hétszeresére nőtt. Az igazán aggasztó szám az elektródagyártás során használt mérgező szerves oldószer, az N-metil-2-pirrolidon (NMP) kibocsátott mennyisége. Ebből a magzatkárosító szerből 2019 és 2022 között ugyanis összesen 88 tonna került a levegőbe. A gyárban azonban az NMP-t tartalmazó véggáz kürtőire nem a jogszabály által előírt 2 mg/m3 határértéket alkalmazták,

hanem ennél jóval magasabb határértéket írtak elő. A dokumentumok szerint a gödi akkugyárban 2021 óta nem tartották be a munkavédelmi előírásokat: a légszűrő berendezések nem működtek megfelelően, ez pedig maradandó károsodást is okozhatott a rákkeltő anyagoknak kitett dolgozók körében. Tudni kell, hogy az NMP a vízi élőlényeket is veszélyezteti. A gyár felszín alatti vizekre vonatkozó adatai hiányosak. A nikkel, a kobalt, a mangán, az akkumulátorgyártás legalapvetőbb nyersanyagai mind mérgező, egészségkárosító anyagok. Valamit sürgősen tenni kéne, még intenzívebben, még hatékonyabban, de mit lehet tenni, egy un. kiemelt beruházás esetén, mely nem más, mint egy szörnyű állami módszer arra, hogy az állam, és az Európai Unió törvényeit ne vegyék figyelembe. Számíthatunk-e állampolgári engedetlenségre, mit lehet tenni, hová kell fordulni? Kézenfekvő lenne például, ismét létrehozni, egy kellő hatáskörökkel ellátott környezetvédelmi minisztériumot. Erről is szólhatna a következő cikk, de még nem tartunk ott. Most csak azt vizsgáljuk, hogy milyen különleges védett élőlények, és állatok találhatók a gyár közvetlen tőszomszédságában.

Keresem Göd törvényekkel védett természeti értékeit. A Google-lal könnyű a dolgunk, mert azonnal elénk ugrik Magyarország védett természeti területeinek listája. Ám Gödről ez az oldal nem ad hírt, sem saját jogán, sem a Duna-Ipoly Nemzeti Park területeinek felsorolásában.

Vajon miért, mikor a Duna szigetei vagy a magyarországi patakok és források nagy része védett? Tudom, hogy az Ilka-patak keresztezi a Samsung-gyár szennyvízszállító csővezetékét, és a gyár kéményeinek okádéka sem áll meg az üzem kerítésénél. Arra keresem a választ, hogy mennyire járnak el kellő odafigyeléssel és gondossággal a Samsung monstre beruházása kapcsán. Két éve már írtam egy levelet Szabó Istvánnak, a Pest Vármegyei Közgyűlés elnökének: kérdéseket tettem fel a Duna Kör környezetvédelmi társadalmi szervezet – amely együttműködik a GödÉRT Egyesülettel – ügyvivőjeként. Arról érdeklődtem, mi-

Kockás sikló (Natrix tessellata) Zsákmányával, egy fekete gébbel (Goiud tetrophthalmus). Foto: Andrei Daniel Mihalca Feltöltve: 2006 szeptember 5.
CC BY-SA 4.0 Deed Attribution-ShareAlike 4.0 International

ként gondoskodik tevékenységük azon védett, esetleg kiemelten védett természeti értékekről, mint például a kockás sikló, amely ott lakik a Samsung-óriás puffer zónájában, és akkor még meglehetősen jól érezte magát.

Válaszként némi közgyűlési "rizsát" kaptam, de a siklóról nem esett szó, pedig az ő sorsa változatlanul izgat. És most már az is, hogy a látszólag teljes felsorolás miért feledkezik meg Gödről.

Amerikai tüskés Sárgafa Wikimedia Foundation Term of Use; free of charge

Tudom, hogy a Gödi-sziget védett, ahogy védettséget élvez a telkünk végében lévő és a Duna-parton lévő összes forrás[1]; valamint a tőlünk két sarokra álló ház (ami a polgármesteré) melletti telkeken is van néhány védett sárgafa.[2]

Szerencsére szakmai könyveket is tartok a dolgozószobámban. Először a Tardy János által 1996-ban szerkesztett Magyar települések védett természeti értékei című könyvet emelem le. Tardy megbízható tudós szakember, megkapta a Magyar Örökség díjat; a kiadvány hiteles hírforrás.

---

[1] A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény hatályba lépése óta ex lege – azaz a törvény erejénél fogva – védett természeti területnek minősül valamennyi forrás, víznyelő, kunhalom és földvár; melyek általános védelmét azok egyedisége és összetett természetvédelmi jelentősége indokolja. E védett természeti területek – természeti emlék kategóriában – országos jelentőségűek; a védettség tényéből adódó természetvédelmi kezelésük az illetékes Nemzeti Park Igazgatóságok feladata.

Források A források nem csupán víztani, felszínalaktani és tájképi értéket képviselnek, de sajátos élőhelyként illetve a belőlük táplálkozó vízfolyások révén jelentős szerepet töltenek be a biológiai sokféleség megőrzésében is. A bennük megjelenő víz jellege alapján főbb típusaik a talajvíz-, a réteg- és a karsztforrások; ez utóbbiak többsége barlangból lép – közvetlenül vagy közvetetten – a felszínre. Az ex lege védelem szempontjából forrásnak számít: a felszín alatti víz természetes felszínre bukkanása, ha vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad.

Az 1960-as években végzett országos felmérés alapján a VITUKI által összeállított forrásnyilvántartás közel 4300 forrást tartalmaz; ám az utóbbi évtizedek csapadékhiányos időjárása és a bányászati vízkiemelések miatt ezek közül számos elapadt vagy időszakos működésűvé vált. A védett források tényleges számának és aktuális állapotának egységes szempontok szerinti felmérése jelenleg is folyamatban van.

[2] A sárgafa nemzetség a pillangósvirágúak családjába tartozik. A hat sárgafafajból öt Japánban, illetve Kínában él, és csak egy Észak-Amerikában. Tudományos nevük (Cladrastis) a kladosz (ág) és a trausztosz (törékeny) szavakból származik, utalván az ágaik könnyen, pattanva törő természetére. Köznevét fájának szép élénksárga színű gesztjéről kapta. Valamennyien közepes termetű, lombhullató fák, szárnyasan összetett levelekkel, bugavirágzatokkal.

A 660 oldalas könyv[3] több mint harminc szerzője a szakma legjobbja. Olvasom, hogy nemcsak a Gödi-sziget, hanem a láprétek is védettek (398−340. oldal).[4]

A sziget rendkívül gazdag puhafás ligeterdejéről, a bokorfüzes zónáról, különleges növénytársulásairól, valamint a szintén védett mellékágról nem írok, mert kedvező széljárás esetén ez a terület távol van (és remélhetően távol is marad) a gyáróriástól. Felsőgöd külterületein ellenben kicsiny védett vízfolyások, kimagasló botanikai értékű kékperjés láprétek húzódnak meg. Itt található a ritkán előforduló védett téli sás, a vízlevezető csatorna partján nőszirmok sárgállnak, a láprétet átszelő iparvágány két oldalán több, védett lápi növényi faj virágzik.

Keskenylevelű gyapjúsás (Eriophorum angustifolium) Védett. Hortobágyi Nemzeti Park https://www.hnp.hu › fajtar Inkább mészkerülő faj. Hemikryptophyta életformájú, 20–50(–70) cm magas lazán gyepes növény. Természetvédelmi értéke: 10. 000 Ft. Veszélyeztetettsége: V: 5; H: 2/3;

A fehérmájvirág (Parnassia palustris) Korábban a család tagjait a kőtörőfűfélékhez (Saxifragaceae) sorolták, ám a genetikai vizsgálatok szerint csak távoli rokonok. A nemzetség nevét a görög Parnasszosz-hegyről kapta. Népies neve tőzegboglár, ami jellemző élőhelyére (tőzegesedő láprétek) utal.
Természetvédelmi érték: 10 000 Ft.

A Vörös könyvben (Red Data Book)[5] szereplő Fehérmájvirág (Parnassia palustris) és a kosborfélék családjába tartozó mocsári nőszőfű.

---

[3] https://www.antikvarium.hu/konyv/dr-tardy-janos-bartos-tibor-magyarorszagi-telepulesek-vedett-termeszeti-ertekei-139828-0

[4] https://www.antikvarium.hu/konyv/dr-tardy-janos-bartos-tibor-magyarorszagi-telepulesek-vedett-termeszeti-ertekei-139828-0

[5] A Vörös Könyv azon fajok ismertetése, amelyeket a kipusztulás veszélye fenyeget, vagy már sajnos ki is pusztultak bizonyos területről vagy az egész Földről. A kiadványt a Nemzetközi Természetvédelmi Unió kezdeményezésére 1966 óta adják ki rendszeresen. Eddig közel kétszáz, a különböző területek, országok kipusztult, illetve veszélyeztetett fajaival foglalkozó kötet jelent meg, de vannak az egész világra érvényes Vörös könyvek is. Utóbbiak a Nemzetközi Természetvédelmi Unió gondozásában készülnek. Az első magyar Vörös könyv 1990-ben jelent meg: a kipusztult és veszélyeztetett növény- és állatfajokat tartalmazza. A könyvben szereplő növények, illetve növénytársulások védelme a legmagasabb osztályú védettséget jelenti. https://www.antikvarium.hu/konyv/dr-bankovics-attila-dr-gyory-jeno-voros-konyv-132712-0?gad_source

Fehérmájvirág

Jelentős állománya mellett a keskenylevelű gyapjúsás (Eriophorum angustifolium) is megtalálható itt.

A láprét déli részén kis területen található dombhát keleti felén homokpusztai növényzet fejlődött ki. A csenkeszes gyepben homoki árvalányhaj, és homoki kikerics is nyílik. A láprétek nedvesebb, mélyebb részei a kétéltűeknek nyújtanak kedvező élőhelyet.

Fészkel a területen a nedves kaszálók néhány jellegzetes madara is.

Aki e témában tovább akar tájékozódni, annak ajánlom A Pannon régió élő öröksége − a Natura 2000 hálózat című könyvet is, amelyből a természetvédelem elveit is megismerheti. A 360 oldalas, gazdagon illusztrált könyvet a Duna Kör, az akkor még kiemelt közhasznú társadalmi szervezet jelentette meg 2014-ben. Azért hívom fel a figyelmet erre, mert nincs tudomásom arról, hogy környezetvédelmi társadalmi szervezetek olyan szakkönyveket adnának ki, amelyeket eljuttatnak az ország könyvtáraiba, egyetemeire és jelesebb gimnáziumaiba.[6] Talán gazdálkodásuk anyagi lehetőségei ezt nem teszik lehetővé?

De térjünk vissza a kockás vízisiklóra. Magyarországon a kétéltűek és a hüllők valamennyi faja védett.

Az Ilka-patakban található, védett kockás vízisikló (Natrix tessellata) dokumentált, megkutatott faj.

A patakban való előfordulásáról Weipert András doktori értekezést is írt (ELTE, 2017, 102 old.).[7]

Kockás sikló (Natrix tessellata) 70−100 cm-re megnövő kígyófaj, közeli rokonával a vízisiklóval ellentétben vízhez kötött, tápláléka nagy részét is innen szerzi. (Nem tévedés, hogy a szakirodalom a fajt egyaránt jelzi sikló- és kígyófajnak is.)

Nem tudom elég hangsúllyal kérdezni: itt, Európában, hogyan lehet építeni egy túlméretezett gyárat, ráadásul akkumulátorgyárat olyan területre, aminek magas, egyes esetekben a legmagasabb védettséget kellene élveznie? Nagyon hiányzik korábbi köztársasági elnökünk, Sólyom László véleménye. Eszembe jut finom kiállása a bánáti

[6] https://www.libri.hu/konyv/A-Pannon-regio-elo-oroksege-a-NATURA-2000-halozat-9.html

[7] Weipert András: A kockás sikló (natrix tessellata) és a vízisikló (natrix natrix) élőhely és táplálék preferenciájának vizsgálata globális, regionális és élőhely

bazsarózsáért (Paeonia banatica), mikor helyiek és segítőik segítségével megakadályozta egy NATO-radar telepítését a Zengő csúcsára.

Bánáti bazsarózsa https://hu.wikipedia.org/wiki/B%C3%A1n%C3%A1ti_bazsar%C3%B3zsa

Elvileg a biológiai sokféleség védelme ma nemcsak európai, hanem magyar alapérték is. Az Európai Unióban (EU) 2020-ban a LIFE program keretében az Európa Tanács (ET) elnöksége ideiglenes politikai megegyezésre jutott az Európai Parlamenttel. 2021-ben az ET megállapodott a biológiai sokféleséggel foglalkozó ENSZ-csúcstalálkozón képviselendő uniós álláspontról, miközben az EU és az Afrikai, Karibi és Csendes-óceáni Államok Csoportja (AKCS) ambiciózus egyezményt sürget a biológiai sokféleség védelmére. A folyamat biztatóan indult, és fejlődött. Az EU és az AKCS támogatta, hogy a Biológiai sokféleség egyezményt (COP15) a biológiai sokféleség csökkenésének megállítására és visszafordítására elfogadják.

A mocsári nőszőfű (Epipactis palustris) a kosborfélék családjába tartozó, lápréteken, mocsarakban élő, Magyarországon védett növény. A mocsári nőszőfű (Epipactis palustris var. ochroleuca) természetvédelmi értéke Magyar-országon 10 ezer forint

Az ET 2022. decemberi ülésén a tagállamok környezetvédelmi miniszterei irányadó vitát tartottak a természet helyreállításáról szóló rendeletet célzó javaslatról. A COP15 ENSZ-csúcstalálkozón a felek új globális keretet fogadtak el a biológiai sokféleségre vonatkozóan. Az ET megállapodásra jutott a természethelyreállítási jogszabályról. 2023-ban az ET és az EP időrendben áttekintette a biológiai sokféleség védelmét, és megegyezett az új szabályokról az EU területén található, leromlott állapotú élőhelyek helyreállítására és megőrzésére.

A magyar hatóságok mindezt nemcsak hallják, hanem részesei is en-

nek a folyamatnak. Együtt szavaznak a többiekkel. Nem lehet nem észrevenni, hogy ami Gödön és térségében történik, valami egészen más. Itt nem érték a figyelmeztetés, az alulról jövő kezdeményezés. Itt a településvédők szavát nem hallják meg. Itt Európa csúcsszerveinek értékrendje is csak be nem teljesülő puszta ígéret. Elvárjuk az EU pénzét, igazoljuk – legalábbis úgy tűnik –, hogy el is fogadjuk az EU értékrendjét, de ami valójában végbemegy, nem más a látók számára, mint hatástalanul lepergő erkölcsi oktatás. Tisztelettel kérem polgártársaimat, fogadják el a sokféleséget! Azt a sokféleséget, amibe belefér mások értékrendje is.

Próbáljunk meg együttműködni, míg van rá esély!